

A.Smetona: neleisti rašybos lenkų kalba yra politika ir nieko daugiau

Inga Liutkevičienė, www.ingosknygos.lt,
www.DELFI.lt
2012 m. gegužės 31 d. 00:05

Vos pradėjęs kalbėti įsitikini, kad **Antanas Smetona**, Vilniaus universiteto filologijos fakulteto dekanas, docentas, lietuvių kalbos vadovėlių autorius, yra linksmy plaučių žmogus. Ir tikrai, ne toks kategoriškas ir griežtas dėl kasdienės šnekamosios kalbos, kaip kai kam galėtų pasirodyti, tačiau pamatinių kalbos taisyklių jis siūlo paisyti ir baigti politizuoti lenkiškų pavardžių rašybos klausimą. Visos lotyniško pagrindo raidynu rašomos užsienietiškos pavardės, taigi ir lenkiškos, turi būti rašomos originaliai, jų rašybos nelietuvinant.

Antanas Smetona
© DELFI (K.Čachovskio nuotr.)

Esate lyg koks kalbos rentgenas – vos mums pravėrus burną, nustatote kalbos ligą. Kaip įvertintumėte didžiosios daugumos žmonių kalbos sveikatos būklę už Universiteto Lietuvių kalbos katedros ribų?

Rentgenas nesu, nors nesunkiai suprantu, iš kurios Lietuvos vietos yra mano pašnekovas. Visi mes dažniausiai kalbame įvairiausiai dabarties dialektais, sociolektais, paprasčiausia buitine kalbos atmaina, bet esama žmonių, kuriems privalu kalbėti taisyklinga standartine lietuvių kalba, tai – dėstytojai, mokytojai, žurnalistai (atkreipkite dėmesį!).

Paklydimas yra manyti, kad kalbos prižiūrėtojai, tvarkytojai, normintojai, inspektoriai kaip nors visus kalbančiuosius kontroliuoja ar bando smerkti. Ne. Specialistai supranta, kad gyvoje kalboje esama įvairių kalbos atmainų. Todėl suprantama, kad privalėtų egzistuoti lietuvių kalbos aukštasis stilius, taip pat kaip ir tikrasis elitas, kuris visada turėtų kalbėti vadovaudamasis aukščiausiais kalbos standartais. Lygiai kaip ir plačiosios visuomenės kalba, kuri, norime mes to ar nenorime, šiandien yra bendrinė arba jau net standartinė kalba.

Anksčiau didžiosios tautos dalies šnekamoji kalba buvo tarmė, bet dabar, kai septyniasdešimt procentų Lietuvos žmonių gyvena miestuose, visi baigia unifikuotą vidurinę mokyklą, skaito tuos pačius laikraščius, standartine kalba parašytas knygas, drąsiai keičia gyvenamąsias vietas, vis labiau maišosi, šnekamąja kalba yra tapusi bendrinė kalba arba jos supaprastintos atmainos, o tarmiškai kalba vis mažiau žmonių.

Niekas neabejoja, kad labai svarbus dalykas yra kalbos puoselėjimas. Kaip išlaikyti pusiausvyrą tarp kalbos puoselėjimo, tauso jimo ir to, kad būtų patogu kalbėti šiandien, kad kalba būtų gyva, vartojama?

Man pikta ir liūdna, kad mes labai dažnai gerais norais grindžiame kelią į pragarą. Kalbu apie meilę kalbai, kalbos priežiūrą, apsaugą. Labai daug žmonių Lietuvoje yra labai pozityviai nusiteikę mūsų

gimtosios kalbos atžvilgiu, trokšta jai padėti, išsaugoti, bet visiškai nesupranta, kas tai yra. Kalba kinta, ji tarsi gyvas organizmas.

Jeigu visuomenė pažengia kokį savo raidos laiptelį – nuo žemdirbių iki industrinės visuomenės, nuo industrinės – prie žinių visuomenės, nuo žinių kopiame link kūrybinės visuomenės – mes, kiekvienas tos visuomenės narys, irgi turime keistis. Keičiasi papročiai, gyvenimo būdas ir kokybė, socialiniai santykiai ir t.t. Kalba, kaip neatskiriama žmogaus esybės dalis, irgi ne išimtis – ji kinta.

Todėl akmens amžiaus ar valstiečių bendruomenės kalba negali visiškai tikti XXI amžiaus technologizuotam ir globaliam piliečiui. Todėl kai kalbame apie kalbos tvarkybą, rūpestį ja, meilę kalbai, jos išsaugojimą, pirmiausia turėtume rūpintis tuo, kad ji žūtų liktų mūsų kasdienio pasikeitusio gyvenimo dalis, kad ji būtų mums patogi. Jei ji nebus patogi, mes jos nevertosime.

Žiūrėdami į kasdienę kalbą lyg į Rumšiškių muziejaus eksponatą, sulyginame ją su mirusiomis kalbomis – lotynų, sanskritu. Ir visi graudūs verksmai dėl nepavykusios išsaugoti kokios nors senovinės formos, dėl to, kad kalba truputį kitokia, nei buvo sovietmečiu – yra krokodilo ašaros. Deja, mūsų visuomenėje šis požiūris dominuoja ir trumpai išreiškiamas vos ne sakraline fraze „kaip radome, taip paliksime“: neleisime dvigubos v, tik „pasileidėlės“ trumpina pavardes, Renesansą rašysime tik didžiąją raide, o viduramžius – tik mažąja, ir niekas tenedrįsta kišti savo purvinų nagų prie mūsų sustabarėjusios brangenybės, nors gyvenimas žengia septynmyliais žingsniais į priekį ir kuo toliau, tuo mažiau kas paiso ką tik išvardintų niekų, kurie, beje, nieko bendra nei su kalbos sistema, nei su jos išsaugojimu neturi. Siekiama kalbą daryti nepatogią, o kai pajuntama, kad ji nepatogi, kyla noras jos atsisakyti. Iš techninių specialybių studentų vis dažniau tenka išgirsti: „Magistro darbą norėčiau rašyti angliškai. – Kodėl? – Taip lengviau.“ Išvada viena – taip davatkiškai „saugodami“ kalbą tikrai jos neišsaugosime. Todėl, manau, reikėtų kuo greičiau susitarti, kas iš tiesų yra kalbos saugojimas ir puoselėjimas – tai tikrai ne konservavimas ir sustabarėjimas.

Pastaraisiais metais, galbūt kaip atsakas į taip atžagareiviškai suprastą kalbos puoselėjimą, vis dažniau ir garsiau skamba naujos „kalbos mylėtojų“ stovyklos balsas – apskritai sunaikinti kalbos priežiūrą ir tvarkybą. Taip irgi negali būti, nes tai būtų grįžimas į XV amžių, prieš pirmosios lietuviškos knygos atsiradimą, juoba kad net ir pirmoji knyga nebuvo parašyta taip, kaip šnekėjo Mažvydas.

Ji buvo parašyta taikantis prie įvairių tarmių, t.y. kuriant bendrinę kalbą. Šnekėjimas tarmėmis – greičiausiai jau praeitas etapas; kultūringa tauta privalo susikurti bendrinę ir galiausiai standartinę kalbą, todėl ją neišvengiamai reikia prižiūrėti ir tvarkyti – standartai savaime neegzistuoja. Šių norminimo neigėjų stovyklos silpnoji (ir pavojingoji) pusė irgi aiški – populistinis kvietimas kalbėti kaip žmonės kalba ir nekreipti dėmesio į kalbininkų „nusipezėjimus“. Pamištama, kad tie „žmonės“ nėra vienalytė masė – skiriasi socialinė padėtis, išsilavinimas, turtingumas, interesai ir t.t. Ir skiriasi tiek, kad iš kalbos nesunku atskirti Gariūnų berniuką nuo studento, mokytoją nuo fūristo ir pan. Visavertėje visuomenėje esama įvairiausių kalbos atmainų.

Kartu su elitu atsiranda ir elito kalba (mokytojo, inžinieriaus, Seimo nario, visuomenės kritiko, žurnalisto), o taksistas su „masonu“ susišneka savo kalba. Ir niekas nereikalauja, kad santechnikas prabiltų kaip chirurgas. Bet tikriausiai nesunku suvokti, kad aukštesniųjų visuomenės sluoksnių kalba bus labiau standartizuota, o iš žemesniųjų niekas to nė nereikalauja. Taigi, agitacija už „žmonių kalbą“ ir prieš kalbininkų „despotizmą“ yra laužimasis į atviras duris, kuris irgi iš esmės griauja kalbos puoselėjimo ir saugojimo darbą arba veda į naujų standartų kūrimą, neišsiaiškinus

kuo tie nauji standartai bus geresni. Štai šie du kraštutiniai – kalbos kitimo stabdymas ir standartinės kalbos griovimas – ir yra didžiausios vidinės grėsmės mūsų kalbai.

Kai su kalbininke Vilija Saliene pirmą kartą rašėte lietuvių kalbos vadovėlį, ko labiausiai siekėte – kas naujo ten būtinai turėjo būti ir ko, jūsų manymu, nebereikėjo, nes juk dažniausiai imdamiesi kokio darbo, žadame ką nors pratęsti arba pakeisti, išryškinti arba padaryti ne taip matomu?

Vadovėlių rašymas yra mano laimė, nes aš savo idėjas, susijusias su kalba, su jos raida įgyvendinu vadovėliuose. Taip mūsų, vadovėlių autorių, idėjos plinta visuomenėje, pačioje imliausioje visuomenės dalyje. Mes su Vilija parašėme po disertaciją, nuolat rašome mokslo straipsnius, bet kas ten iš tiesų žino, kiek visa tai yra skaitoma. Gal tik dūla bibliotekose. Vadovėliai visai kas kita – tai tiesiausias kelias į kalbos dalykų sklaidą. Kaip ir pokalbiai su jumis – žurnalistais.

Man nepatinka, kad mokyklose dėstomas mūsų dalykas dažnai vadinamas tik lietuvių kalba, nes iš tikrųjų tai yra ne tik kalba, bet ir literatūra. Taip ir programos sudarytos – atskirai kalba ir literatūra. Tokie pavadinimai įneša daug nereikalingos painiavos. Todėl noriu pabrėžti, kad rašydami lietuvių kalbos vadovėlius mes būtent rašome apie lietuvių kalbą, o nuo literatūros dalykų kiek įmanoma atsiribojame.

Ir tai ne šiaip sau – absoliuti dauguma tekstų, kuriuos mes kasdien skaitome internete, popierinėje ir elektroninėje spaudoje, yra negrožiniai tekstai. Tai informacija, įvairios instrukcijos, vadovėliai, enciklopedijos, tezaurai, kelionių aprašymai, memuarai, partijų agitacijos, kalbos, demagogija, melas ir t.t. – lavina tekstų. Tokius tekstus reikia mokytis suprasti, juos vertinti, priimti arba atmesti. Kadangi vadovėlius rašome vyresniųjų klasių mokiniams ir jų mokytojams, siekėme, kad jie būtų įdomūs ir naudingi kūrybingiems pedagogams, sveikai mąstantiems mokiniams, kurie kartu mokytųsi iššifruoti įvairius tekstus, juos objektyviai vertinti ir būti atsparūs aplink mus plūstančiam žodžių tvanui.

Bet kuris lituanistas pasakytų, kad per pamokas turėtų mokytis keturių kalbinės veiklos rūšių: skaityti (ne slebizavoti raides, o suvokti skaitomą tekstą), rašyti, klausyti ir kalbėti. Kalbos mokymas (ne literatūros) turi būti paremtas šiuolaikiniais tekstais, suprantamais paaugliams. O tvirtinti, kad šiuolaikiniam paaugliui gali būti artimi Žemaitės, K. Donelaičio tekstai – juokinga, nors, žinoma, jis privalo juos žinoti, nes tai literatūros istorijos, mūsų paveldo, savivokos, mūsų kultūros dalis. Tačiau kalbos verta mokytis iš šiuolaikinių tekstų. Tokių principų ir paisome rašydami kalbos vadovėlius, kurie vis tiek kartais kritikuojami.

Kaip manote, ar tai, kad labai paplito elektroninių laiškų ir žinučių rašymas mobiliuosiuose telefonuose be lietuviškų raidžių ir skyrybos ženklų, labai paveiks kalbą?

Labai džiaugiuosi elektroniniais laiškais – taip atgimsta epistolinis žanras. Atgimdama po daugybės metų, jis atgimsta kitomis formomis, naujomis raiškos priemonėmis, bet vis tiek tai yra labai gerai.

Antras labai svarbus dalykas – nyksta riba tarp kalbėjimo ir rašymo. Šiandien mes vis dažniau vienas kitam galime išstarti ne „iki pasimatymo“, o „iki susirašymo“. Dėstydami mintis elektroniniu formatu nebūtinai rašome laišką – tai vis dažniau būna tiesiog pokalbis raštu. Todėl stengiamės kuo labiau rašytinę kalbą priartinti prie sakininės kalbos. Suprantama, nes visada žinome, kaip tai daryti, kas galima ir kas ne. Šnekamojoje kalboje juk nėra nei dvigubos v, nei nosinių ar kablelių, nei didžiųjų ar mažųjų, neaiškios ribos tarp sakinių, todėl natūralu, kad ir rašte, artiname prie sakininės kalbos, irgi viso to nelieka. Bet yra daug intonacijų, mimikos, gestų, nuotaikų – tai irgi stengiamės perteikti. Todėl visiškai natūraliai išeina nei šis, nei tas. Aš tikrai neskatinu taip rašyti,

bet kai kas renkasi šį, lengvesnį ir paprastesnį, kelią, juoba kad jis neprieštaruoja šnekamosios kalbos logikai. Labai džiaugiuosi portalo „Delfi“ raginimu komentarų skiltyje rašyti lietuviškai. Mes lyg ir turėtume jausti pareigą savo kalbai, raštui.

Žinučių rašymo, tokio populiaraus tarp jaunosios kartos, kurį vadiname siaurakalbe arba trumpakalbe, taip pat nesmerkčiau. Pasaulyje yra daug kalbų atmainų, kai kalbama užkoduotomis formomis. Yra netgi tokių tautų, kur moterys kalba tokia kalba, kurios nesupranta vyrai. Kas gali atsakyti į klausimą – tai gerai ar blogai? Berniukas, kuris ką tik koridoriuje draugams pasakojo matytą filmą vien jaustukais: buf, bump, oh, plumpt, iškviestas prie lentos, staigiai pakeičia kodą ir pasakoja taip, kaip priimta. Žinoma, būtų blogai, jei kodas nebebūtų keičiamas ir mokinys žinučių trumpiniais parašytų rašinėlių, kaip kad buvo atsikėję vienoje Londono mokykloje ir tai aprašė „Delfi“. Šio rašinio pavyzdį pateikiame viename vadovėlių ir jį prašome aptarti su mokiniais. Kalbos kodo lengvas perjunginėjimas yra vienas iš gero kalbos mokėjimo požymių. Žinučių rašyba taip pat turi savo vietą kalbos kodų eilėje, bet jos perkelti į kitas vietas nederėtų.

Kai kalbame apie kalbos ir rašto santykį, visada pirminė yra kalba. Raštas – išvestinis, susitarimo, tradicijų dalykas, kuris gali kisti daug greičiau arba lėčiau nei pati kalba.

Kokie motyvai jaunas žmones skatina pasirinkti lietuvių filologijos studijas?

Sunku pasakyti, kas juos čia atveja. Filologas tai yra tam tikras mąstymas, pasaulio matymas. Filologas – ir tradicijos tęsėjas, modernybės vertintojas. Kai kurie žmonės vis dar nori būti filologais, išmanyti kalbas, kalbotyros ir literatūros dalykus. Filologijos fakultetas neruošia nei poetų, nei romanistų – tai pašaukimas ir tik dievai žino, kaip jais tampama. Norėdamas būti rašytoju nebūtinai turi būti baigęs filologiją, juo gali tapti bet kurios profesijos žmogus.

Filologui labai svarbus loginis mąstymas. Jo labai reikia kalbotyroje. Mūsų mokslas truputį spekuliatyvus, o spekuliacijos be logikos – nė iš vietos. Spekuliacijos be logikos yra demagogija. Norėtusi į fakultetą pritraukti daugiau tų, kurių matematikos pažymiai geri ir labai geri, bet kaip juos pritraukti? Jau ne vienerius metus siūlau atkreipti dėmesį į stojančiųjų matematikos pažymį, tačiau mano kolegos tam prieštarauja. Manau, toks dalykas truputį pakeistų mūsų fakulteto studentų kontingentą. Nors vėl klausimas – į gerąją ar į blogąją pusę? Bet, manyčiau, kad vertėtų pabandyti. Bet kokių atveju, jaunas žmogus, pasirinkęs universitetines humanitarines studijas yra mūsų visuomenės būsimasis elitas. Taip ir stengiamės juos auklėti.

Niekas neabejoja šių studijų nauda asmenybės lavinimuisi, bet įdomu, ar nesate iš tų, kurie ruošia būsimus bedarbius?

Neruošiamo studentų konkrečiai darbo vietai. Jokioje darbo vietoje nerasite užrašyta „fonetistas“, „sintaksės specialistas“, „XIX amžiaus literatūros išmanytojas“ ar „filosofas“. Kai žiūrime į mūsų visuomenę, kažkodėl dažnai pamirštame, kad be konkrečių, aiškiai reglamentuotų inžinieriaus, teisininko ar mediko veiklų, dar yra begalės viešojo veikimo laukų. Tarkime, ministras pirmininkas. Kas jį ruošia? Kas ruošia prezidentą? Seimo narį ar jo patarėją? Visuomenės kritiką? Niekas. Netiesa. Visus juos ruošiamo mes – Universitetas, kuris žmogų, ypač humanitarą, paruošia platesnei veiklai, nes mokomasi ne tik specialybės dalykų. Žinoma, jei išgirstu, kad mūsų studentas dirba prekybos centre kasininku, tai vertinu kaip fakulteto, universiteto darbo broką, bet sužinojęs, kad universiteto studentas humanitaras pradėjo dirbti diplomatinėje tarnyboje, nudžiungu, kad sugebėjome parengti tam darbui tinkamą žmogų, nors specialiai tai darbo vietai jo nerengėme. Universitetinį išsilavinimą turintis žmogus tinkamas daugeliui veiklos sričių.

Vienas iš sėkmingiausių pavyzdžių, tarkime, leidyklos „Tyto alba“ direktorė Lolita Varanavičienė, kuri būdama filologė, tuščioje vietoje įsteigė verslą – leidyklą, sėkmingai jai vadovauja, uždirba

galai žino kiek pinigų ir dar atlieka kultūrinę misiją. Mūsų užduotis – ruošti tokius žmones. Paskutiniaus mano matytais duomenimis, filologų įsidarbinimas siekia net aštuoniasdešimt procentų. Tai geras rezultatas. Žinoma, Universiteto misiją ir galimybes dar reikia perleisti ir per studento motyvacijos bei darbštumo prizmę. Visuotinė „krepšelizeacija“ ir mėginimai aukštesias studijas paversti banaliu verslu duoda savo rezultatus – daugėja atsitiktinių studentų.

Priklausote kompiuterinių terminų komisijai prie Matematikos ir informacijos instituto. Jums svarbu, ar jūsų sugalvoti terminai prigijo, ar juos pamėgo visuomenė?

Nesvarbu, nes tai yra natūralus procesas, menkai pasiduodantis kokių nors kalbininkų valiai. Kas yra nauji žodžiai mūsų laikais? 99,9 procento naujų žodžių yra terminai. Kas yra terminas? Tai sąvokos arba daikto pavadinimas. Pasirodo naujas daiktas, tai jam arba sukuriamas naujas terminas arba jo pavadinimas pasiskolinamas. Tarkime, futbolas yra pasiskolintas terminas ir man visai neskauda galvos, kad jis nevadinamas vartiniu ar spirdiniu, o krepšinis – jau mūsų kalbos išgalėmis pasidarytas ir prigijęs, dėl kurio irgi jokių emocijų neturiu. Tiesiog užaugau su šiais žodžiais ir juos natūraliai vartuju.

Kompiuterių terminus kuria ne kalbininkai, o specialistai. Kalbininkai juos rekomenduoja arba nerekomenduoja. Kai kurie nauji terminai prilimpa, visuomenei patinka, kai kurie – ne. Dabar jau dažniau išgirstu sakant riedis, o ne sigvėjus, spausdintuvas, o ne printeris. Pasirenka tauta. Latviškai, vokiškai kompiuteris vadinamas kitaip, jie sugalvojo savo žodį, o mes turime svetimą, nes toks prigijo. Tauta pademonstruoja sveiką protą ir atrenka, kas tinka, o kas – ne. Lietuvių kalboje, ko gero, pusė žodžių yra skoliniai, tik keletas to pavyzdžių: muilas, vyšnia, morka, knyga, bažnyčia, grybas – slavizmai. Kalbą kuria tauta, o ne kalbininkai, fizikai, chemikai ar matematikai.

Kalba yra tarsi gyvas organizmas ir bandyti ją kaip nors dirbtinai reguliuoti, yra kvaila. Jūs, žurnalistai, turbūt daug ką atmintinai esate išmokę iš knygelės „Kalbos patarimai“. Atkreipkite dėmesį į antrą žodį – patarimai, o ne kokie įsakymai ar įstatymai. O patarimams vertinti kiekvienam iš mūsų duota galva. Tai ir darykime. Mes visi esame kalbos kūrėjai – ne žurnalistas, ne mokytojas, ne kalbininkas. Kalba tūkstančius metų gyveno be kalbininkų, manau, sėkmingai gali gyventi ir toliau. O mano pagrindinis darbas – kalbą tirti kaip reiškinių, kaip žmogaus žmogiškumo vieną iš esminių bruožų, kaip visuomenės gyvavimo apraišką.

Lietuvos ir Lenkijos santykiams kenkia tai, kad lenkams, gyvenantiems Lietuvoje, neleidžiama rašyti jų originalių, nesulietuvintų pavardžių, pavyzdžiui, draudžiama rašyti raidę w, nurodyta ją sulietuvinti ir rašyti v. Kokia jūsų nuomonė?

Kalbos komisijos pirmininkė Irena Smetonienė ne vieną kartą išsakė visos komisijos nuomonę, kad neleisti rašybos lenkų kalba, yra politika ir nieko daugiau. Labai liūdna, kad tokie politikų sprendimai mažai ką bendra turi su gyvenimu. Šis klausimas seniai išspręstas, aprašytas lietuvių kalbos gramatikose ir nekelia jokių abejonių.

Štai prieš mūsų akis „Dabartinės lietuvių kalbos gramatika“, parašyta lietuvių ir lietuvių kalbos tyrimų bastione – Lietuvių kalbos institute. Joje yra akademiško Aleksandro Girdenio, dėl kurio litvomanizmo, žemaitiškumo ir meilės lietuvių kalbai, turbūt niekas neabejoja, parašytas toks tekstas po lietuviška abėcėle: „Pastaba. Nelietuviškuose žodžiuose, ypač asmenvardžiuose, dar pavartojamos raidės Q, W, X...“.

Ar matote problemą? Jos nėra. Bet demagogai ir melagiai bando iš šito išpešti dividendų sau – susipešti, susipykti su lenkais, tikėdamiesi, kad taip galbūt patrauks rinkėjų dėmesį kaip didieji litvomanai ir lenkų nemylėtojai. Tik dėl to ir kilo ši problema. Todėl neseniai pasirodęs Seimo vicepirmininko Česlovo Stankevičiaus pasiūlymas dėl svetimvardžių rašybos yra visiškai logiškas ir

suprantamas. Jei Lietuvoje nusipirko žemės koks vokiečių Wolfas (taip jo pavardė parašyta dokumentuose), tai taip ji Wolfas, o ne Volfas turi būti parašyta ir žemės įsigijimo dokumentuose. Man labai nepatinka, kad tie pseudolietuviybės gynėjai spekuliuoja kalbininko J. Jablonskio vardu, **Konstitucija**. Štai 1935 metų leidinys – J. Jablonskis „Raštai, IV tomas, kalbos dalykai“, pirmasis straipsnis 1890 metai: „Ir apmąstęs raštus bent Schleicherio ir Kuršaičio...“, verčiame toliau, prieš pat mirtį jo rašytame tekste skaitome: „Lenkiškąjį savo rašinį autorius skiria Stanislavui Dobrzyckiui...“ Seimo demagogams siūlyčiau paskaityti šias protingas knygas ir elgtis taip, kaip jose tikrų lietuviybės puoselėtojų parašyta.

Nors jau senokai įteisinta ištekėjusių moterų pavardžių rašyba be priesagos -ienė, dalis visuomenės, ypač vyresniųjų kartų, sunkiai apsiranta su šia naujove.

Kiekvienas pasirenka, kaip jam labiau patinka. Pavardė be priesagos -ienė, tik su -ė, yra senoviškas baltiškas modelis (vilkas – vilkė, briedis – briedė). Tai gerokai senesnis variantas už -ienė ir -aitė. O visiems, kurie šias pavardes išgirsta tik per televiziją (Zvonkė, Bunkė), siūlau atsitraukti nuo televizijos ir paimti į rankas rimtus leidinius, pasirašytus, pavyzdžiui, Viktorijos Daujotės. Paskutinįją poezijos knygą V. Daujotytė pasirašė taip – V. Daujotė.

Įdomi situacija – jaunoji karta nebemoka kalbėti rusiškai, bet puikiai keikiasi rusiškai. Rusiški keiksmažodžiai patinka ir užsieniečiams. Kaip paaiškintumėte tokį rusų kalbos keiksmažodžių populiarumo fenomeną?

Nemanau, kad angliški keiksmažodžiai švelnesni ar mažiau populiarūs. Mes lietuvių kalboje tokio turinio keiksmažodžių neturime. Kai savų neturime, perimami svetimi, nes kalba tuštumos nemėgsta. Jeigu reikia raiškos priemonių, tada arba susikuriame savas, arba pasiskoliname svetimas. Kalba, visų pirma, yra komunikacijos priemonė, ne meilės objektas, ne grožinės literatūros įrankis, ne kognityvinis ar dar koks reiškinys, o pirmiausia – komunikavimo priemonė. Jeigu yra poreikis vartoti nešvankius žodžius, jie vartojami. Mes gi nepradėsime versti jų į lietuvių kalbą ir siūlyti juos tarti lietuviškai.

Susiklosčius aplinkybėms, kai norime ką nors pamokyti, dažnai iškrapštome atmintyje tūnančias patarles. Ką rodo jūsų patirtis – kuri patarlė dažniausiai ar labiausiai išsipildanti?

Gerai norais pragaras grįstas. Norėjome kaip geriau, išėjo kaip visada.

Jūsų gyvenime visko daug – daug darbo, daug kalbų apie kalbą, juk ne tik jūs su žmona, bet ir jūsų sūnus bei jo žmona – filologai, turite žemės, o nuosavame name auginate daugybę gyvūnų: žuvyčių akvariume, žaltį, turite šunų ir kačių. Atrodo, nė viena ši gėrybė nenukrito iš dangaus. Pasidalykite patirtimi ir išmintimi, kaip žmogui susikurti laimingą gyvenimą?

- Ši tema yra daug arčiau filologijos negu jūs manote. Norėčiau prisiminti a.a. Petrą Vileišį, kuris, būdamas puikus specialistas, inžinierius, tiltų statytojas, milijonierius, Vilniuje pravardžiuotas Lietuvos kunigaikščiu, vaikščiodavo pasipūtęs, nes lenkams norėjo parodyti, kad ir lietuviai ne prastesni, tikrasis elito atstovas, lengva ranka milijonus aukso rublių atidavė lietuvių puoselėti: iš jų gyveno inteligentai, rašydami tekstus į jo išlaikomas „Vilniaus žinias“, įkūrė geležies dirbinių gamyklėlę, į kurią priėmė dirbti lietuvius ir tuo siekė, kad formuotųsi lietuviškas proletariatas ir lietuvių Vilnius, padėjo knygnešiams, siekė spaudos draudimo atšaukimo, organizavo knygų leidimą ir platinimą. Dėl šių tikslų jis lengva ranka paleisdavo savo sunkiai uždirbtus pinigus. Jo gyvenimo moto buvo toks, kokio dabar labai trūksta mums: „Dirbk ir turtėk“ – va, tokia ir yra sėkmės formulė.

Jei baigdamą pokalbį pakviesčiau jus „ant kavos“, ką man pasakytumėte – moralizuotumėte ar diskretiškai nutylėtumėte, pagalvojęs „na, ir žurnalistė“?

Jei taip pasakytų būsimoji žurnalistė, aš ją pataisyčiau. Jums atsakyčiau tokiu pat šnekamosios kalbos pavyzdžiu: „Einam įmesim“.

The logo for DELFI, consisting of the word "DELFI" in a bold, sans-serif font. The letters "D", "E", "L", and "F" are blue, while the letter "I" is yellow.